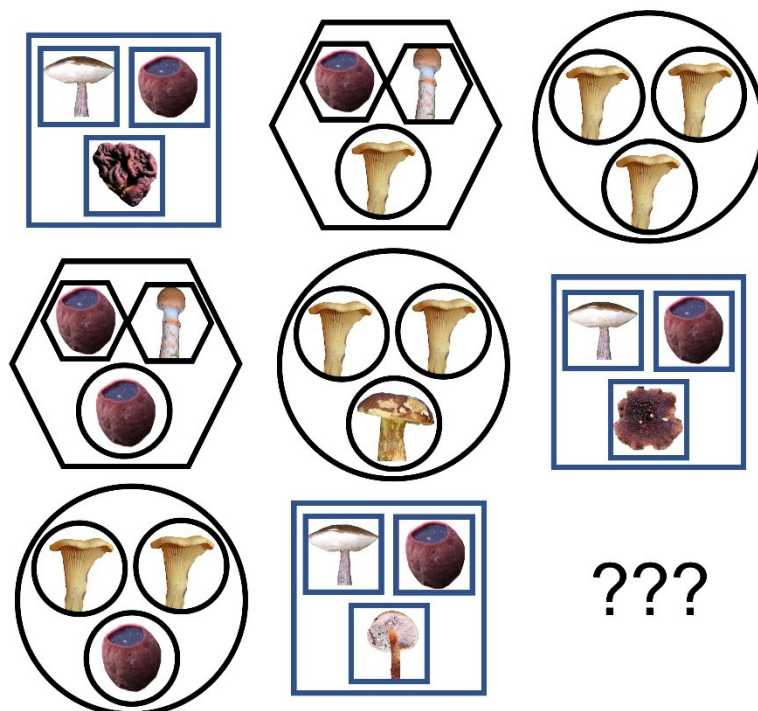
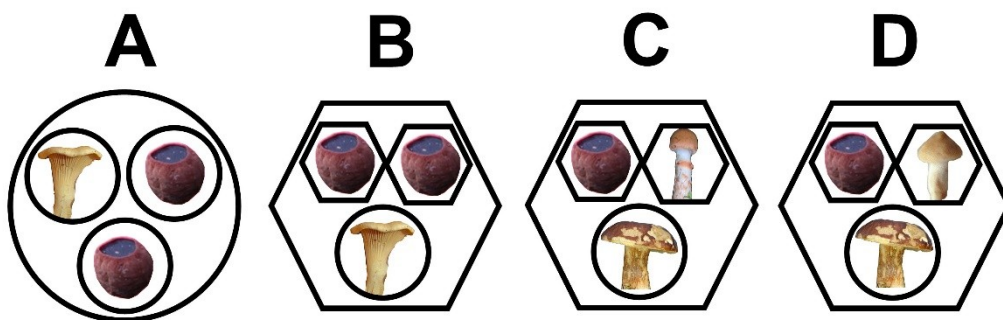

Aivojumpan sienet - Vinkit ratkaisuun – Ratkaisu

Aloittelevia sienestäjiä saattaa kiinnostaa, mitä sieniä pulmatehtävässä esiintyy. Niinpä kerron ensin niistä. Tämän jälkeen esitän vinkkejä siitä logiikasta, millä pulmaa voi lähteä tarkastelemaan. Lopuksi esitän vaihe vaiheelta, miten pulmatehtävän voi ratkaista. Yritän esittää kuvauksen siten, että lukija voi halutessaan keskeyttää lukemisen missä kohtaa tahansa ja yrittää ratkaista tehtävän jo siihen asti lukemansa perusteella. Tekstin lopussa kerron sitten tehtävän ratkaisun.

Pulmatehtävä

Pulmatehtävänä oli ratkaista, mikä vaihtoehdoista A, B, C tai D sopii loogiseksi jatkoksi 3 x 3 -taulukkoon kysymysmerkkien kohdalle? Ei haittaa, vaikkei ole ehtinyt vielä pulmaa ratkaista, sillä voit aloittaa pohtimisen vaikka nyt!

Pulmatehtävässä esiintyvät sienet

Kuvat olen ottanut tavallisella kännykällä. En ole hyvä valokuvauksessa enkä mitenkään erityinen asiantuntija sientenkään suhteen, joten kuvissa ja teksteissä on paljon toivomisen varaa.

1. Kanttarelli eli keltavahvero

Erinomainen ruokasieni. Kuvan sieni on löytynyt koivuvoittoisesta sekametsästä Savosta.

2. Hytymaljakas

Hauskan näköinen ja tuntuinen hyytelöpallo. Hytymaljakas ei ole ruokasieni. Sitä esiintyy keväällä. Kuvan yksilö on löytynyt Kalimeenojan varrelta puron läheltä. Sammalien seassa, isoja kuusia lähellä.

3. Punavyöseitikki

Punavyöseitikki ei ole ruokasieni. Aloittelijan kannattaa varoa seitikkejä, koska niistä löytyy myös tappavan myrkyllisiä sieniä. Kuvan sieni on löydetty samasta metsästä kuin ylempänä oleva kanttarellikin.

4. Kangasrousku

Tässä vasemmalla olevassa kuvassa on vähän kompaa mukana, sillä kuvaa on erittäin voimakkaasti suurennettu. Kuvan opetus on siinä, että kannattaa olla erittäin varovainen hyvin pienten sienten suhteen. Hyvin pienikokoisena sieni saattaa näyttää todella erikoiselta. Oikealla on parempi kuva, miltä kangasrousku "oikeasti" näyttää. Kangasrousku on erittäin yleinen ja runsassatoinen ruokasieni, jota esiintyy esim. mäntykankailla kuten kuvankin sieni. Ennen ruuaksi valmistamista kangasrouskuja on keitettävä 10 minuuttia. Keitinvesi kaadetaan pois ja sienet huuhdellaan kylmässä, juoksevassa vedessä. Kangasrouskua monet käyttävät sienisalaattiin.

5. Männynherkkutatti

Männynherkkutatti on erinomainen, yleinen ja suurikokoinen ruokasieni. Männynherkkutatteja kasvaa etenkin kuivilla mäntykankailla. Olen havainnut, että niitä löytyy paljon samoilta kankailla kuin jäkälääkin, oli sitten jäkälää paljon tai vähän vähemmän. Mäntykankaat sopivat hyvin aloittelevalle sienestäjälle, samoin kuin niille, joille liikkuminen olisi vaikeammassa maastoissa jo haastavaa. Tateissa ei ole myrkyllisiä sieniä, joten aloittelijan on hyvä aloittaa näistä sienistä, joilla on lakin alapinnalla pililejää.

6. Lehmäntatti

Lehmäntatti muistuttaa kovasti männynpunikkittia ja ne ovatkin saman suvun lajeja. Paistinpannalla sen olisi voinut varmistaa: lehmäntatti ei muuta väriä, mutta punikkittatti muuttuu lähes mustaksi. (Eipä ihme, että ranskan puhekielessä jotkut kutsuvat (koivun)punikkittattia nimellä bolet changeant.) Sekä punikkittatti että lehmäntatti on kypsennettävä perusteellisesti, jottei sieniateriasta seuraa vatsanväännteitä. Vain nuoret kovamaltoiset lehmäntatit kannattaa hyödyntää.

7. Korvasieni

Korvasientä pidetään Suomessa yleisesti erittäin herkullisena, mutta se on käsittelemättömänä tappavan myrkyllinen. Korvasieniä syödään Suomen lisäksi lähinnä vain Venäjällä. Suurimmassa osassa Eurooppaa korvasientä pidetään syötäväksi kelpaamattomana myrkkysienenä. Osallistuin OSS:n järjestämään alkukesän korvasieniretkeen ja sain asiantunteilta ja ystävällisiltä retken järjestäjiltä kädestä pitäen opastusta näitten herkkujen löytämiseen.

8. Männynsuomurakas

Männynsuomurakasta käytetään sienten värjäyksessä. Sieniseuran Facebook-sivuilla joku näppäräkielinen pohti sanan suomurakas tavutusta ja päätyi sitten ehdotukseen SUO-MUORAKAS. Itselle tuli tästä mieleen myös muoto SUO-MUO-RAKAS.

9. Kuusilahokka

Myöhäissyksyn laji. Ei sovi aloittelijoille, sillä vaarana on sekoittaa tappavan myrkylliseen myrkkynäpikkään tai lievästi myrkyllisiin punalahokkaan tai kitkerälahokkaan. Kuusilahokan tuntomerkkejä ovat myös maakellarin hajun itiöpölyn violetti väri sekä jalan renkaattomuus. Otin tällaisen ylös-alas-käännetyn kuvan tehtävään siksi, että jalasta ja lakin alapinnasta löytyisi hyviä tunnistukseen käytettäviä osia. Jos aloittelijana kysyt apua sienten tunnistamiseen, kannattaa ottaa kuva sekä kasvupaikasta, sienen yläpinnalta että sienen alapinnalta. Asiantuntijat toivovat myös näkevänsä alapinnan ja jalan liitoskohdan. Lisäksi he toivovat, että kuvat otetaan luonnonvalolla ilman salamaa siten, ettei auringonvalo osuu suoraan sieneen.

Vinkkejä pulmatehtävän ratkaisuun

Pulmatehtävän 3 x 3 -taulukossa on kuvioita kolmessa rivissä (rivissä kuviot ovat rinnakkain) ja kolmessa sarakkeessa (sarakkeessa kuviot ovat allekkain). 3 x 3 -taulukon viimeinen osa puuttuu ja se on korvattu kysymysmerkeillä. Kahden täyden rivin (kaksi ylintä riviä) ja kahden täyden sarakkeen (kaksi vasemmanpuoleisinta saraketta) pohjalta tulisi löytää sopiva vaihtoehto, joka sopii yhteen täysissä riveissä ja sarakkeissa havaittavissa oleviin sääntöihin.

Tehtävän ratkaisemiseksi tulee huomata, että pulmassa on elementtejä kolmella eri tasolla.

Taso 1. Isot geometriset kuviot. 3 x 3 -taulukossa on kolmenlaisia isoja geometrisia kuvioita: neliöitä, kuusikulmioita ja ympyröitä. Havaitsetko jonkin säännönmukaisuuden? Sinun tulisi päättää, mikä iso geometrinen kuvio, neliö, kuusikulmio vai ympyrä, kysymysmerkkien kohdalle sopii.

Taso 2. Pienet geometriset kuviot. Jokaisen ison geometrisen kuvion sisällä on kolme pientä geometrinen kuvioita, joko neliöitä, kuusikulmioita tai ympyröitä. Havaitsetko jonkin säännönmukaisuuden näissä pienissä geometrisissa kuvioissa?

Taso 3. Sienet. Jokaisen pienen geometrisen kuvion sisällä on sieni. Joissakin kuvioissa esiintyy samoja sieniä, joissakin eri sieniä. Havaitsetko jonkin säännönmukaisuuden näissä samanlaisuuksissa ja erilaisuuksissa? Mikä tai mitkä vaihtoehdoista A, B, C tai D täyttävät ja mitkä eivät täytä havaitsemiasi säännönmukaisuuksia?

Ratkaisu

Kannattaa edetä vaihe vaiheelta edellä kuvattujen tasojen mukaisesti tutkimalla, mitkä vaihtoehdoista täyttävät ja mitkä eivät täytä havaitsemisiasi säännönmukaisuuksia.

Taso 1. Isot geometriset kuviot. Kuviot. 3 x 3 -taulukossa vaikuttaa olevan sääntö, että jokaisella rivillä ja jokaisessa sarakkeessa on yksi kutakin isoa geometrista kuviota eli yksi neliö, yksi kuusikulmio ja yksi ympyrä. Jotta tämä sääntö toteutuisi myös puuttuvan osan suhteen, tulee kysymysmerkkien kohdalle lisätä vaihtoehto, jossa on kuusikulmio suurena geometrisena kuviona. Tämä sulkee pois vaihtoehdon A ja jättää jäljelle vaihtoehdot B, C ja D.

Taso 2. Pienet geometriset kuviot. 3 x 3 -taulukossa vaikuttaa olevan sääntö, että jokaisen suuren neliön sisällä on kolme pientä neliötä ja jokaisen suuren ympyrän sisällä on kolme pientä ympyrää. Suurten kuusikulmioiden sisällä näyttää olevan ylärivillä kaksi pientä kuusikulmiota ja alhaalla yksi pieni ympyrä. Kaikki jäljelle olevat vaihtoehdot B, C ja D täyttävät tämän säännön, joten taso 2 ei sulkenut lisää vaihtoehtoja pois.

Taso 3. Sienet. Tarkastelemalla 3 x 3 -taulukossa jo valmiina olevien kolmen suuren neliön sisällä olevia sieniä havaitaan, että kaikissa tapauksissa kaksi ylintä sientä on aina samoja, mutta alhaalla oleva sieni muuttuu. Sama sääntö näyttää toteutuvan myös suurten ympyröiden sisällä olevien sienten suhteen. Myös 3 x 3 -taulukossa jo valmiina olevien kahden kuusikulmion tapauksessa tämä sama sääntö pätee. Tällä perusteella jäljellä olevista vaihtoehdoista voimme sulkea pois vaihtoehdot B ja D, sillä niissä molemmat ylärivin sienet eivät ole samoja kuin taulukossa jo valmiina olevien kahden kuusikulmion tapauksessa. Tällä logiikalla olemme pulmatehtävän ratkaisuksi saaneet annetuista vaihtoehdoista sen toiseksi viimeisen, tämän aakkostemme kolmannen kirjaimen, jota usein yhdessä pienen palleron kanssa myös lämpötilayksikön lyhenteenä käytetään.